

ПОЉСКА И ФРАНЦУСКА

E. Romer: Atlas Polski Wspolczesnej. Wydanie trzecie. Książnica-Atlas. Lwów — Warszawa 1928. E. Romer: Mali Atlas Geograficzny. Wydanie dziesiąte. Lwów—Warszawa. 1928. Картографски Институт професора Е. Ромера у Лавову напредује изврсно. Из дана у дан његова су издања све савршенија. Особито су интересанти његови најновији атласи. Тако на пример, скоро све карте „Малога Атласа“ својим хипсометриским маниром представљају спољни облик коре земљине на један од најочигледнијих савремених начина. Вредност је тим картама у толико већа што је у њима унешен сав најсавременији картографски материјал. — Техничка, естетичка страна врло је добро заступљена. Особито је за око пријатан изврстан избор боја, како за представу дубина мора, тако и рељефа суве земљине површине; једно од другог се врло добро издваја, и мада су контрасти импресивни, боје делују на очи естетички врло пријатно. То вреди и за изванредно чисте, лепе и складне боје на последњој карти Пољске са административном поделом.

С. П. Бошковић.

Georges Chabot: Les plateaux du Jura Central, étude morphogénique. (Publications de la faculté des lettres de l'université de Strasbourg, fascicule 41. Société d'Édition: Les Belles Lettres, Paris 1927. С. 1—350, са 85 скица и карата у тексту и 4 табле фотографија ван текста. Цена 50 фр.)

Ово првокласно дело представља детаљну студију о морфогенетској еволуцији Средње Јуре. Полазећи од проматрања о структури и тектоници, и прецизне анализе облика рељефа, аутор је дао врло јасну и документовану концепцију о морфолошкој еволуцији Средње Јуре. Главна црта у њеном рељефу, којом се она издваја од Веначне Јуре, јесу по-

врши, разбијене у платое са монадноцима као остацима ранијих планинских венаца, речних развођа. Овакав општи карактер средње-јурског рељефа био је и раније познат, али су владали различити назови о начину и току његове еволуције; најчешће се узимало да је она заједничка са еволуцијом остале Јуре, у којој је, на пр., *Брикнер* издвајао два циклуса растављена набирањем, а *Махачек* један континуелан циклус. По аутору Средња Јура је у терцијеру сведена на пинеплен радом реке Лоис-а и њене притоке Лисон-а; његови делови су се најбоље одржали изнад вароши Орнана. Овај орнански пинеплен је по том захваћен набирањем, које аутор ставља у понтијску етажу. Настаје живља ерозија, која полази од реке Дуба и Ене, и у орнанском пинеплену се усецају две флувијалне површи. Младим тектонским покретима оне су, као и конзервирани део орнанског пинеплена, дислоковане и разбијене у платое. У току ове еволуције уплећу се појави глацијалног и карсног феномена, од којих је последњи нарочито значајан за детаље рељефа.

Од нарочитог су интереса детаљна излагања у овом изврсном делу. Одличан проматрач и научник јасних и широких концепција, Шабо улази често и у третирање принципијелних питања; ово нарочито вреди за питања о карсном феномену. Не допушта нам простор да их овде, као и методе и резултате рада о проучавању карста Средње Јуре, детаљно изложимо. Нагласићемо само да је за оне који се баве проучавањем карста, ово дело од великог интереса, нарочито због концепције о карсном циклусу, као и излагања о постанку затворених басена, о односу унутрашњих карских облика према спољашњим, и значају ових односа за морфолошку еволуцију карских терена. Сва ова питања Шабо је знатно унапредио.

Др. С. М. Милојевић.

ОПШТА ГЕОГРАФИЈА

Павле Вујевић: Основи Математично и Физичке Географије. II. део. Атмосфера—Океани. Београд 1926. Држ. Штампарија Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. VII + 436 стр., 259 сл. Цена 120 дин. — Првокласно дело о Климатологији и Океанографији у коме су врло добро изложена наша досадашња знања о овоме предмету. Математичка анализа кретања у атмосфери као и кретања воде дата је у сасвим довољној мери. Пошто је опширно објаснио физичке принципе атмосфере, аутор проучава сукцесивно топлотне утицаје, температуре, притисак, ветрове, водене талоге и климатске типове, и утицаје климе на живот биљног и животињског света. Партија посвећена Океанографији

ГЛАСНИК ГЕОГРАФСКОГ ДРУШТВА

почиње са проучавањем топографске средине, а даље се разматрају физичка и хемијска својства морске воде, затим фауна и флора, као и састав морскога дна, и најзад, таласи, струје, и плима и осека.

У. Chataigneau.

(Из „Bibliographie Géographique“, 1926, број 252., превео С. М. Милојевић.)

K. S. Sandford: First Report of the Commission on Pliocene and Pleistocene Terraces, International Geographical Union, 1928. № 2, p. 1—123.

Извршни Одбор Међународне Географске Уније установио је 1926. год. комисију, којој је ставио у задатак, да

по могућству реши проблем: да ли се проучавањем литоралних и речних тераса може утврдити да постоје стални нивои, па ако постоје, да се утврди њихова сукцесија. Најпре се хтело да се ово питање реши у басену Средоземног Мора и на западно-европским обалама, али је доцније донето решење да се прошири и на остале области на земљи.

Препоручено је да се при проучавању обрати пажња: 1) на маринске површи, обале и терасе, с обзиром на ниво, фауну и температуру мора; њихову старост; немаринске формације, у колико су за њих везане; њихово распрострањење и распоред; 2) на речне терасе, с обзиром на висине стеновитих тераса и шљунка на њима изнад садашњег нивоа реке или неког другог повољнијег нивоа; с обзиром на однос и старост ових тераса; на наслага нефлувијалних формација, које су са терасама у вези, и на однос између тераса, ових наслага и маринских површи и седимената.

Комисија је поднела већ свој први извештај интернационалном географском конгресу, који је одржан ове године у Енглеској. У овом извештају изнети су у кратком изводу резултати о испитивању појединих области.

1. Средоземно Море. — За источни део басена Средоземног Мора изнети су ови подаци. У јужној Палестини *W. F. Hume* и *O. H. Little*, нису запазили несумњиве издигнуте обале, али су нашли у уаду Гузе речне терасе. Међутим *Sir Flinders Petrie* утврдио је на основу једног хоризонталног слоја силта и трагова млађе римске грнчарије у њему да се баш на ушћу истог уада морска обала спуштала под море и издизала за последњих 1000 година, јер је силт створен у морскоме естуару.

На северу Синајског Полуострва *Moore* и *Sadek* утврдили су да има мало изгледа да се обала издизала изузев на два до три места Ел Ариша и Суеског Канала.

На египатској обали *W. F. Hume* и *O. H. Little* нису утврдили издизање, већ напротив спуштање. Међутим у долини Нила утврдили су, да је за време плиоцена заглазило море у облику великог залива у долину до Фашна (Доњи Египат); оно је оставило терасу око 60—80 м. и фосиле око 100 м. изнад морскога нивоа. Испод ове терасе постоји тераса око 20 м. над реком, у којој су нађена преисторијска оруђа из доба Шалозијана и Шелоана. У долини Нила између Есна и Асијута (Горњи Египат) утврдили су *K. S. Sandford* и *W. J. Arkell* плиоценске наслага, које су наталожене у једној старијој преегзистентној долини. Поред тога утврдили су на целој дужини долине и бочним долинама серију речних тераса, којима су на основу нађених преисторијских оруђа овако одредили старост:

тераса од 45 м. одговара Барену, од 30 м. — Шелеану, од 15 м. Ашелеану, од 9 метара старијем Мустеријану и од 3 м. Мустеријану. Између Асуана и Луксора сукцесија се продужује у облику силта који лежи на шљунку; у њему има оруђа из Мустеријана и Сибилијанске индустрије.

У депресији Црвеног Мора на основу досадашњег проучавања *W. J. Hume* и *O. H. Little* закључују да постоји плеистоцена издигнута обала око 20 м. изнад морскога нивоа. Слична тераса налази се и на јужној обали Азије.

У јужној Грчкој око Коринтског Залива и на југозападној обали Пелопонеза *Ф. Негрис* утврдио је три врсте изразитих тераса: високе понтиске маринске терасе од 1340—950 м., тектонске подове поред раседа и ниже постплиоценске маринске терасе од 950—0 м. Око Коринтског Залива терасе су на већој висини него на југу Пелопонеза. На основу овога Негрис закључује да је у овом делу било млађих тектонских покрета, који су престали са терасом од 180 м. која је хоризонтална.

На Апенинском Полуострву *Michele Cortani* утврдио је знатна и различита померања морског нивоа. Трагови миоценског и плиоценског ерозионског циклуса очувани су на јужном подножју Алпа; и то на западу око 1000—1500 м., а на истоку око 500—1000 м. Дилувијалне терасе — које припадају по њему само доњем и горњем Дилувијуму — одвојене су нивоом, који пада према истоку од 600—1000 до 200—400 м. У паданској депресији Дилувијум пада према истоку и подилази под Алувијум. На северној страни Апенина марински Плиоцен пење се од висине од 1100 м., а ајвеће дилувијалне терасе од 200—250 м. На Гаргану површи, које су биле изнад плиоценског мора падају у маринске калабријске и кватернерне терасе. На тиренској страни Калабрије постоје четири групе горњоплиоценских и плеистоценских абразивних тераса. У Тоскани марински Плиоцен пење се до 800—900 м. На југу Сицилије исти су до 700—900 м.; док су наслага сицилијанског ступња на 80—400 м., а тиренског до 30—250 м. У јужној Сардинији тиренске наслага су између 1—10 м. и овде су изразити карактери спуштања маринске обале. Уредник овог извештаја (*K. S. Sandford*) саопштава резултате *G. Braun-a*, по којима је утврђено померање обалске линије око Монте-Арђентарио у Тоскани.

На Пиринејском Полуострву утврдио је најпре *Eduardo Hernandez-Pacheco* да поред свих река на Полуострву, изузев Гвадијане постоје четири (местимиче само три) главне терасе и једна висока површ. Терасе су створене за време Кватернера, а површ је старија, кватернерна или плиоценска. *L. Garcia-Sáinz* је детаљније проучавао басен реке Ебра. Ту је утврдио

седам абразионих нивоа од 170—740 м. висине. Њих је усекло неогено језеро које се ритмички повлачило. Писац нарочито истиче сличност у том погледу између области Ебра, коју је он проучавао, и панонског басена, који је проучавао Ј. Цвијић и његови ученици. Пада у очи да је писац нарочито долазио у панонски басен да се упозна са сличним радовима наших географа, и да је у својој раду у многоме применио наше методе рада.

II. Приморје и реке Атланског Океана. — За француску атланску обалу и француске реке, које припадају Атланском Океану изнео је резултате проучавања *E. Charut*. Он је утврдио ритмичку осцилацију француске атланске обале. Најпре износи да на тој обали има више високих жала, литоралних кордона и абразионих површи на висини испод 20 метара, а најчешће између 12 и 20 м. над морским нивоом. На основу тога закључује да се у Кватернеру (Монастеријска етажа) морски ниво дуго задржао на висини око 15 м. Затим је у почетку Фландријена наступила регресија мора до нивоа —20 и —30 м. Али ова регресија није била континуелна, већ је била прекинута са једном или више фаза трансгресије. Ове су омогућиле стварање прибрежног рељефа између 15 и 0 и између 0 и —20 до —30 м. Изнад прибрежног нивоа од 20 м. постоје ретке маринске наслагае, које неки сматрају за кватернерне. Поред тога постоје и површи, које једни сматрају за абразионе, а други за приморске равнице. Ове су површи на висини од 35 и 55 м. изнад садашњег морског нивоа. Оне свакојак одговарају тиренском и милацијском ступњу. Поред тога честе су заравнености и на висини од 90—100 м., које свакојак одговарају сицилијском ступњу. У долинама француских атланских река има тераса, које писац везује за напред изнете маринске нивое.

За мерење морских обалских линија на Британским Острвима има више прилога. *Henry Dewey* утврдио је на јужној и западној страни Енглеске више површи; а главна међу њима је око 130 м. изнад морског нивоа. У Корнуелу утврђено је да ова површ припада маринској абразији, и да је старија од Плиоцена, свакако миоплиоценска. На многим местима она је преиначена доцнијом ерозијом или покривена глацијалним наслагама. Ниже површи око 100 и 65 м. резултат су субеарске ерозије. Испод нивоа од 65 м. настају речне терасе. Највиша је око 23 м. изнад река и у главном састоји се од две терасе које су раздвојене одсеком око 5 м. Испод ових је тераса око 10 м. изнад река. На овим терасама има наслага из разних доба што показује наизменичне регресије и трансгресије и разне климатске прилике. Речне терасе везују се за марин-

ске, и изгледа да су везане за промене морског нивоа у току глацијалног доба.

W. B. Wright је у главном подвргао критичној анализи досадашње резултате о испитивању издигнутих обала на Британским Острвима. *D. Baden-Powell* обраћа пажњу на климатске еквиваленције фосилних молусака, које су нађене на издигнутим британским обалама. Он утврђује да молуске на обали око Портланда припадају севернијој хладнијој фауни, а на обали код Барнстепа топлијој. *C. J. Gilbert* говори о осцилацијама енглеске обале на каналу код Дунгенеса у вези са неолитском депресијом. *J. E. Marr* износи о постплиоценским покретима близу Кембриџа; *V. A. Eyles* о издигнутим обалским нивоима од Ардросена до Цирверна у заливу *Firth of Clyde* у Шкотској; а *J. W. Gregory* о издигнутој обали на Спољашњим Хебридима.

III. Друге области — О областима удаљеним од басена Средоземног Мора и европске атланске обале има много мање података. *Ch. Depéret* даје податке из долине Еуфрата и Меконга; а уредник извештаја приказује резултате *F. Dixey* — овог испитивања плеистоценских покрета на Сијера Леоне, и *A. V. Krige* — ова испитивања о терцијерним и кватернерним поремећајима морског нивоа у јужној Африци.

П. С. Јовановић.

A. Demangeon: La Géographie de l'habitat rural. (Union Géographique Internationale, Rapport de la Commission de l'Habitat Rural, 1928, стр. 41—80).

На Интернационалном Географском Конгресу у Каиру, 1925 године, образована је Комисија за проучавање сеоских насеља, да постави проблеме и изнађе узроке њихове збијености или разбијености, да утврди и одмери утицаје природних услова, етничких традиција и економских прилика, као главних антропогеографских фактора на стварању оваквих антропогеографских појава.

Уводну синтетичку студију на почетку рада интернационалног географског форума у овој правци дао је *A. Demangeon*, да би према постављеним проблемима и задацима показао и пружио методе и правце испитивања географије сеоских насеља. Главни је проблем о узроцима, који су још у најдаљој прошлости човечанства утицали, а који и сада исто тако делују, на постанак сасвим различитих типова сеоских насеља, као што су то села збијеног и села разбијеног типа разних области на земљиној површини. Да би се ови узроци изнашли и њихов утицај одмерио, мора се водити рачуна о неједнаким условима и погодбама, под којима се стварају и развијају различити типови насеља и њихови варијетети, а то